

Ս Ի Օ Ն

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԱՋԳԵՅԻՆ, ԲԸՆԸՍԻՐԸԿԸՆ, ԳՐԸԳԻՏԸԿԸՆ

ԵՒ ՔԸԳԸՔԸԿԸՆ

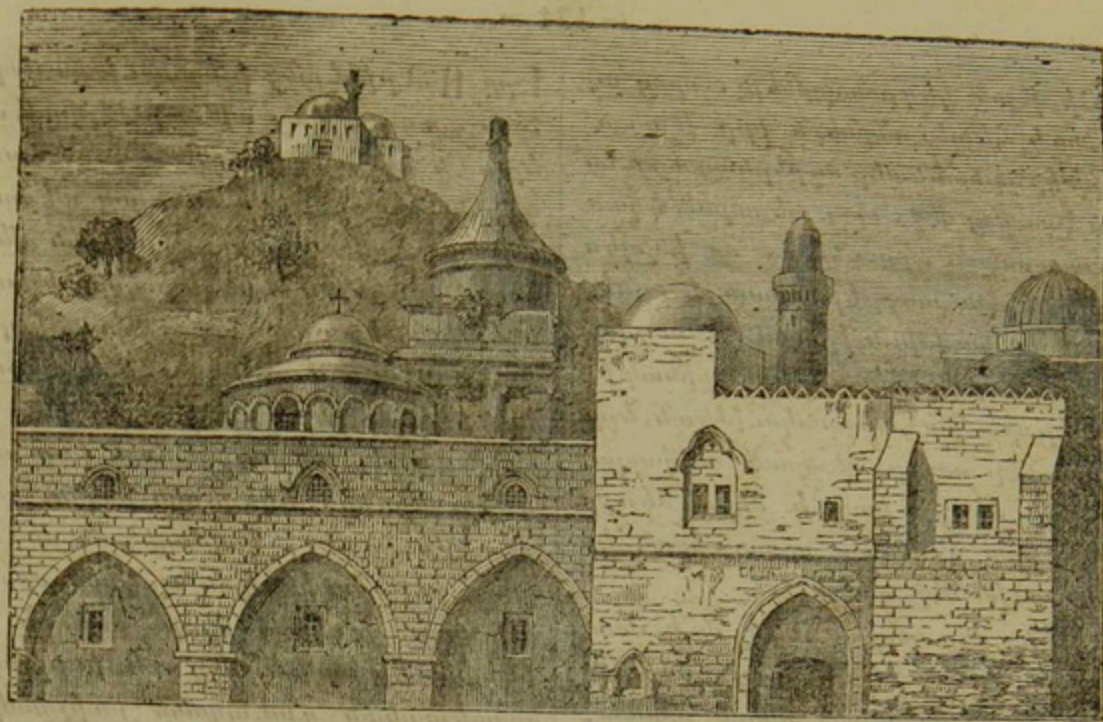
ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՅԵՐՈՒՍԸԳԼԵՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

1867

ԵՐԿՐՈՐԻՒՄ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 11.

ՆԱՅՆԱԲԵՐ 30.
1867.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԱՐԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱԾԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՅԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱԿՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆՅ ՊԱՐՏԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆՔՆԸ :

ԵՒ ԻՐԱՐՈՒ ՀԵՏ ՈՒՆԵՑԱԾ ՍԵՐՏ ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆՔՆԸ :

(Հարաձայնութիւն . տես թիւ 10) :

Բ .

Այսպէս ուրեմն հոգեւոր և մարմնաւոր իշխանութիւնք այն աստիճան իրարու հետ սերտ կապակցեալ են, և իրենց անհատական պարտաւորութիւններն այնքան իրարու հետ վերաբերութիւն ունին, մինչեւ ըսել թէ՛ մարմնաւոր իշխանութիւնն առանց հոգեւորին անկենդան մարմին մի է, որ իւր կենսական տարերքը հոգեւորէն կ'ընդունի, և նորա միջոցով կը մերձենայ. Աստուծոյ, յորմէ է ա-

մենացն իշխանութիւնք և թագաւորութիւնք : Իսկ հոգեւոր իշխանութիւնն ևս իւր աշու մեղքը պարզացումը կ'ընդունի մարմնաւորէն, և գրեթէ նախա կը մարմնաւորի :

Տեսանք առաջին մասին մէջ այն երկու իշխանութեանց յարաբերութեան խղիւղէն յառաջ եկած զեղծմունքն ու հերձու մն Վրիտանոսի եկեղեցւոյ մէջ : Եւ դարձեալ այն չարեաց առաջին առնելու համար երկու իշխանութեանց չարաչար կերպիւ և հաճախ աւերարանական ոգւոյն միակ

անձի վերայ կեդրոնացրենք, որոյ ազեատի հետեւանքներն իբր ի պատկերի կը նկատեն մեր աչքերն սցսորուայ օրս Իտալիոյ մէջ, որոյ տեսարան եղած է պապական արքունիքը, որ ինչպէս ըսինք, երկու տարբեր նպատակ ունեցող իշխանութիւն իրարու հետ շիտ թուելով՝ գայթակղութեան օրինակ եղած էր միամիտ հասարակութեան, երբ կը տեսնէր սուրբ Պետրոսի տեղապահին մի ձեռքը խաչ և միւս ձեռքը սուր, զոր Վրիստոս պատուիրած էր պատեանին մէջ դնելու :

Սենք մեր ազգին հոգեւոր և մարմնաւոր իշխանութեանց գալով, կը տեսնեմք որ խոյրանէ անտի քրիստոնէութեան՝ մինչեւ յիսխածան վերջին հարստութեան Վիլիկիոյ, երկու այլ և այլ անձանց ձեռք կռուախրութեան և ազգն ու եկեղեցին, բայց միշտ իրարու հետ հաշտ և մերձաւոր յարաբերութիւններ պահելով, այնչափ որ՝ երբ մարմնաւոր իշխանութիւնն արտաքին թշնամեայ յարձակումներէն ստիպեալ իւր աթոռը տեղափոխած է, նորա հետեւած է և եկեղեցւոյ գլուխը : Ըրշակունեաց և մարզպանաց ժամանակ ի Վաղարշապատ, յետոյ ի Ղուին : Բագրատունեաց ժամանակ ի Վասպուրական, ի Զորոյ վանք, ի Վարազ, և ապա յԱնի. նոյն Բագրատունեաց հարստութեան վերջին թագաւոր Վաղիկին թափառական կենաց հետ կաթողիկոսական աթոռն ևս կը թափառի երբեմն ի Օսմանիոյ, երբեմն ի Հոնի : Ուրբինեանց հարստութեան սկսուելուն կը փոխադրի ի Սեաւ լեռ, ի Օռվեր, ի Հումկիոյ, վերջապէս ի Սիւս, ուր Լեւոն Բ. թագաւորական թագ ընդունելուն Սիւս նշանուոր քաղաքի կերպարանք տուցած էր, ուր գնաց միացաւ հուսկ յետոյ և կաթողիկոսական աթոռը :

Եւր Ուրբինեանց իշխանութիւն վախճան առաւ, Սոյ աթոռը թշնամեաց երեսէն անհանգիստ մնալով, և ազգային կնիք ու գրով ունեցող տէրութիւնք Հայաստանէն բոլորովին վերնալով, գրեթէ եկեղեցական իշխանութիւնն ևս բարոյապէս մեռածի պէս եղաւ : Ինքն իւր նեցուկն և սղաւապանն կորուսելով յանձն վերջին Լեւոնի, կորոյս միանգամայն և իւր ազգեցութիւնը, եկեղեցին ինկաւ անշքութեան մէջ, կաթողիկոսն մոռացաւ իւր նուիրական պարտաւորութիւնքը, թողուց զիւր հօտն և կը թափառէր աստ և անդ, և իւր հայրսպետական գաւազանն յափշտակողաց ձեռքը կը մնայր : Միանգամայն իսկ ասել, եկեղեցւոյ նաւը իւր նաւապետէն (թագաւորէն) զրկուած, և իւր ղեկավարին (կաթողիկոսին) անկարող ձեռքը մատնուած՝ ալէկոծեալ կը ծփոյր : Սոյն չարեաց առաջին առնելու համար բուն Հայաստանի հոգեւոր առաջնորդը Ղլմիածին Ժողովելով կ'որոշէն միասնապէս հոն փոխադրել որոյն Վրիգորի աթոռը, և կը յանձնեն հայրապետութիւնն Վիրակոս Վիրապեցւոյն, որոյ յաջորդելով մինչեւ ցայսօր կը տեսէ նախնական սուրբ և առաքելական Եթոռը :

Եւր՝ մինչեւ ցատտ մեր բաժններէն երկու ինչ կը մտաբերեմք : Եւրջին երկու իշխանութեանց իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնն՝ իբր երկու հոլութիւն ի միոյ աղբերէ յ'ստուծոյ դոյացեալ, ըստ այնմ՝ «Վննայն իշխանութիւն յ'ստուծոյ է» : Եւրկորդ՝ մարմնաւոր իշխանութեան հոգեւորին վերայ ունեցած արտաքին ազդեցութիւնն ի նպատակ նորա զարգացման և ընդարձակութե՝ թէ՛ բարոյական մասին և թէ՛ նիւթականին, առանց միջամուտ լինելոյ նորա ներքին և սրբա-

զան հանգամանայն : Առաջնայն վերայ
բառ բաւականին խօսեցած լինելով, կը
մնայ մեզ համառօտ տեսութեամբ մի
բացատրել զերկրորդը :

Գ.

Աշխարհիս մէջ մարդկային ազգի
վարած ծառայութեանց և սրաշտօնից
մէջ կայ պաշտօն մի՝ որ նուիրական
և սրբազան կը կոչուի. և այն պաշտա-
մունքը նա ինքն Աստուած յատկա-
ցեալ ձեռքերու յանձնած է այն ժա-
մանակէն ի վեր՝ յորում օրինական լե-
րան վերայ խորհրդաւոր կրօն մի կեր-
պապէս տոեղձուեցաւ : Այլ այն կրօնին
արտաքին արարողութեանց հանգա-
մանքներն ու ծէսերն այն աստիճան
նուիրական էին, որուն երբ Աղիս յան-
դգնեցաւ նորա դպիլ և սեղանոյն մեր-
ձենալով՝ նայն կրօնին պաշտօնէից մէկ
գործը կատարել, անդէն խօս և խօս
իւր յանդգնութեան պատիժն ընդու-
նեցաւ : Աստի Աստուած որչափ որ
իւր սրբազան պաշտօնին կամ կրօնի
էական հանգամանաց դպչողին նախան-
ձաւոր է և վրէժխնդիր, սակայն ար-
տաքին կամ աշխարհական անձանց ևս
կը թողարտէ որ իւր անուան սեղան
կանգնեն ու զարգարեն, ինչպէս եղան
երբեմն Նեսելիէլ, Սողոմօն արքայն և
այլք բազումք : Աստի յայտնի է որ
կրօնական խորհրդոց կամ եկեղեցա-
կան իշխանութեանց բնաւ ամենեւին
աշխարհական ոք թէև թագաւոր՝ ար-
տօնութիւն չունի միջամտելու, սա-
կայն պարտաւորութիւն ունի եկե-
ղեցական իշխանութեան նպաստելու
և ժողովրդոց մէջ կրօնական դպա-
մունքներն և բարեպաշտութեան ոգին
զօրացնելու, ինչպէս ըրին Սարայէրայ-
ւոց ժամանակ Ասա և նորա որդին
Յովսափատ, Էզեկիա, Յովսիա և ու-

րիշ շատերն : Այսպէս էին և քրիստո-
նէութեան ժամանակ մեծն Կոստան-
դիանոս, Տրդատ, Թէոդոս, Աշտո-
տղբանձ, Զեթում և այլք : Ասնք
բաւ ճանաչեցին իրենց պարտաւորու-
թիւններն և իրենց ժամանակի եկե-
ղեցւոյ հայրապետաց կամ կաթաղի-
կոսաց նեցուկ և օգնական եղան,
քրիստոնէութիւնը ծաղկելուն և ժո-
ղովրդոց մէջ հոգեւոր և բարոյական
յառաջադիմութեանց համար հաստա-
տութիւններ հիմնեցին, և ժողովուր-
դին ևս բոլոր իւր կարի նոցա ջանիքը
կը համապատասխանէր աւետարանա-
կան հեզութեամբ և հպատակութիւն :
Թագաւորութիւնը վերնալէն յետոյ
դարձեալ նոցա ոգին կը նշմարուի տեղ
տեղ գտնուած քաջախառնութեամբ, քաջան-
քաջներու, և ամիրաներու վերայ, ու-
րոնք միշտ պաշտպան կեցած են եկե-
ղեցւոյ անարատութեան և նորա Գլխոյն
բացարձակ իրաւասութեան, ջա-
նացեր են առաւել նպատակ նիւթու-
պէս եկեղեցեաց և վանորէից զար-
գացման՝ քան թէ միտակ աննոց յա-
փշտակութեամբ և կեղերանօք :

Իսկ երբ յիշեալ դիպաւ որ և երե-
ւելի անձանց մօտ չմնաց նախկին ազ-
դեցութիւնն, ուսկէ շատ բարկքներ
ծագած լինին պատմութիւնք կը վիտ-
յեն, և մարդկային ընկերական վիճա-
կին մէջ հաւատարութիւն տրեց, և
հանձարն ու բնաձիր տաղունդները քան
զնիւթական հարստութիւն նախապա-
տիւ լինելու արժանիքն զգալի եղաւ,
և կերպով մի բուն խօս մարդկութիւ-
նը և նորա բանականութեան դրոշմ
եղող կրօնն իւր արժանաւորութիւնն
գտածի պէս ցուցուեցաւ շնորհիւ ազ-
գային Սահմանադրութեան, այսու ա-
մենայնիւ ցաւալի է միանգամայն խոս-
տովանիլ՝ որ յիշեալ փառաբելի կանո-
նագրոյն ճնունդ առած ժամանակ, բը-

նույն թիւնը տեսակ մի մարդ կեղէն հրէշներ եւս ծնաւ, ինչպէս որ ճարտար է նա ցորենի հետ որով և վարդի քով փուշ գոյացրնել, կամ բնկուզին քողցրլու կաթնաման հիւթը լեղի ու կարծր կեղեւներով պատել: Այսպէս եղան ցեղ մի երկուսարդներ որոնք ուսումնական ասարելէ՛ղէ գուրս ցատքելով և կարգաւոր հրահանգներէ բոլորովին զուրկ, եւ իրենց բարեարաշտօն հարցն ու հաւուցը աւանդական կրօնասիրութենէ և ողջամտութենէ մերկացեալ, ձեռներէց եղան եկեղեցական իրաւասութեան, մինչեւ եկեղեցւոյ պաշտելի խորհրդոյ եղծման և փոփոխութեան յանդգնեցան, որով և ոչ աստուածասէր թագաւորք համարձակեր էին: Այսպէս երբ ազգային աշխարհական թագը թշնամեաց ոտից կուխան լինելով՝ անպաշտպան մնաց եկեղեցին, խումբ մի երկուսարդք յարձակեցան նորա վերայ, որպէս զի հագեւոր իշխանութեան ձեռքը մնացած միակ ազգային դրօշմն ալ եղծանելով, խաղաղ քննէն զեկեղեցին, որ թերեւս իրենց կրկն և միտմանց ներհակ կը թուի և իրենց խղճին գաղանի յանգիմանիչ ու վրէժխնդիր:

Արբ ասոնց առաջին նպատակը, եկեղեցւոյ բուն հիմունքն խախտելու ջանքը չյաջողեցաւ, ձեռք առին այն նուհետեւ նորա հոգեւոր անդամները քարկոծել, նոցա վարսեցն ու բարուց վերայ դրարե միտ ժողովուրդը գայթակղեցրնել, և մի յանցաւորի և իրբււմարդ պակասաւոր կղերի մի հետ հարիւրաւորներ ևս զոհել և յանդատութիւն գատապարտել: Աւ ըստ ճշմարտութիւնս ստուգելու համար յանունէ կ'ուզեմ ցոյց տալ մէկ հանդիսի մի բրած ուխտը, այսինքն ոչ ուտել և ոչ ըմպել մինչեւ ազգային կղերական նութիւնն սպաննել, Օմիւռնիոյ Օաւ

զիկ անուն հանդիսը, որոյ մէջ անհամար եկեղեցականք իրենց անուանարկութեւ և բարոյական մահաւան վճիռը կը կարգան, և աշխարհականք ցաւօր սրտի և արտասուօր աչաց այն անարգական տողերուն վերայէն կ'անցնին, երբ տիեզերահաշակ լուր մի, այսինքն խահակ եպիսկոպոսի եւ Տիմոթէոս վարդապետի ի հաղորդատան երթալն ամէն ազգի ըստ իրք գովութեամբ կը հաշակեն, և այն նուիրակութեան մասին մինչեւ անգամ Անգղոյ գահին իւր շնորհակալութիւն կը յայտնէ Ամեն. Այսպիսի պատրիարքին, Օաղիկն այն միջոցին իւր բաժանորդներուն ինչ լուր հաղորդեց այս նուիրակութեան մասին: Օաղիկն՝ որ ազգային զգացմունք ունի, բայց եկեղեցւոյ խոր սկամբ կը նայի, Օաղիկն որ կրօնի և հաւատոյ անտարբերութիւն մինչեւ անգամ, . . . կը քարոզէ, այս միջոցիս իւր սկզբունքը կը սաշտէ, իւր ուխտը կը յիշէ, ազգային կղերականութիւնը անգամաւ լուծել, և սպաննել, ամենեւին և ոչ բառ մի կ'արտասանէ նուիրակութեան մասին, վախելով չըլլայ թէ գովութի մի տուած լինի անոնց և զիրենք խրկալ Ամեն. Պատրիարքին, Անցաւ միջոց մի, և յիշեալ նուիրակութեան վերայ բարեյաջող լուր մի չսեցաւ: Օաղիկը չէր քնէր, այլ ծուղակին մէջ կը սպասէր յուշիկ քայլող տիկնաջ նման եւ պարանն իւր ոտից շրջապատած, և աչ ուխտն անթիթ անկամ գէտի հարաւ: Աւ ահա յանկարծ կ'իմանայ Ամեն. Սրբազան Պատրիարքին յաջիպտոս երթալը, ինչո՞ւ համար, իւր սուրբ Աթոռոյն կալուածական իրաւանց յաւիտականութիւններն յետ դարձնելու, և նոյն եկամտօր ժառանգանոցի և տարանի երկու ամենակարեւոր հաստատութեանց ապագայն ապահովել: Այսինքն յանցանք մի է Պատրիարքի մի,

երբ Տէրութիւնն անգամ իւր շնորհած հրովարտական մէջ կը պատահէր իւրեան՝ որ Աթուոյն բոլոր սեփականութիւնը թէ՛ եկեղեցի թէ՛ վանք և թէ հողային կալուածներն պահպանէ . սոյն չէ՞ և ընդհանուր ազդին փափոքն ու պահանջմունքը : Այո՛, բայց Օտղկին՝ յանցանք է , վասն զի եկեղեցական անձ մի է սոյն ազգային ու վանական իրաւանց նախանձաւորն , և իւր նպատակը նոյն եկամտօր եկեղեցւոյ ժառանգաւորաց թիւն աւելընել է :

Օտղիկը նոյն յողումով չմտնայր դարձեալ իւր կղերաստանութեան բրած ուխտը , յանկարծ միտքը կ'իյնէր իսահակ եպիսկոպոսը , որոյ վերայ զարարիտներ էր մինչեւ ոյն օրը , և կը սկսէ հեգնութեամբ պարտաւել նորա նուիրակութեան պաշտօնը : Եթէ ասոնք կղերաստանութիւն չեն , ի՞նչ են , եթէ անձնական պատիւն մեծ է բայց քաղաքացիացի քան զկեանքը , ուրեմն մարդոց պատուոյն վնասել նորա կենաց վնասել է . ապա ուրեմն Օտղկին դիտաւորութիւնն ինչպէս որ հաւմուած եմք , ազգային եկեղեցական պատիւն աղարտելով նպատակն է նոցա ազգեցութիւնն տկարացնել և ջնջել ժողովրդաց քով , և ասկէ ի՞նչ կը հետեւի , եթէ ոչ եկեղեցւոյ իշխանութիւնը վտանգել և կործանել իսպառ : Աւասիկ բացատրեցինք մեր հաւմած տեսութիւնն , թէ աշխարհական իշխանութիւնն նիւթապէս և բարոյապէս պարտի նպատաւոր լինել հոգեւոր իշխանութեան , և ոչ երբեք միջամուտ նորա ներքին և սրբազան հանգամանաց , որ է տեսակ մի սրբապղծութիւն : Եւ օրինակս եւս ցոյց տուաւ մարմնաւոր իշխանութեան պահապանութենէն եկեղեցւոյն կրած ցաւալի աղէւթն ու յարձակմունքը :

Կարծեմ ընթերցողք կրցան դիւրաւ մտաբերել ըսածներէս՝ որ իւրաքանչիւր անհատ կը պարտաւորի թէ՛ եկեղեցւոյ և թէ՛ վանորէից յարատեւութեան և նոցա յառաջագիմութեան կարի նպատակը նիւթապէս : Այն կալուածները զոր մեր բարեյիշատակ նախնիքներն թողուցած են եկեղեցւոյ և վանորէից , եթէ մեր չունիմք կարողութիւն արդեամբք՝ նոցա բարի օրինակին հետեւելու , գոնէ անոնց թողուցածները չյափշտակեմք և մեզ սեփականեմք , և նոցա արդիւնքով մեր կոկորդը չպարարեցնեմք , կործանման վտանգի մէջ թողով զվանորայ բը , մաւնաւոր Սուրբ Երկրիս մէջ գանուածները , որ ճշմարտապէս ազգային պատկերն ցոյց տուող յասկութեանց միւնն է , ինչպէս բրած էր մի բանասէր Կ. Պօլսոյ Ս. Փրիլի հիւանդանոցին համար , որ մասնական հաստատութիւն մի է և աննշան օտար ազգաց մօտ : և ոչ սուրբ Աթուոյս նման տիեզերահոյակ և ընդհանուր ազգութեան մի նշանակ : Եզխարտարի վանական կալուածներն բրածիս պէս իրենց նպատակին չէին ծառայէր քանի մի տարիէն ի վեր , իսկ Ամեն , Եւսոյի պատրիարքն որու ամէն մէկ քայլափոխը մէկ մէկ նըշանակութիւն ունի բայց Օտղկին , նոյն կալուածաց խնդրոյն համար գնացի Վահրէ , և յոյս ունիմք որ Եզխարտարնակ ազգայնոց մէկ փոքր մասն եւս մեծագոյն մասին հետ իրաւունք ճանաչելով՝ պիտի զննանի սիրով յանձնել զկալուածներն Ս. Ամեն . Սրբապետութեան ձեռքը ի նախատինս ինքի նայողոյ առ սուրբ Աթու :

ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ ՄԿՐՏԻՉ ՂԱՐԴԱՊԵՏԻ
ՄԵԿ ԴԱՄԱԿԸ

Արժանապատիւ Տիգրանեան Աւերակ վարդապետի Աշուտազէմ գաւլն անցեալ թուով խմայուցինք, որ վեց օր ի Սուրբ Քաղաքս մնալն յետոյ վերադարձու իւր ճամբորդութիւնը շարունակելու գէպ ի Օգոսթոսն : Յիշեալ բարեջան և ուսումնասէր Հայր ժառանգաւորաց զպրօնն երթալով, աշակերտացմէ սմանք ի պատիւ նորին Արժանապատուութեան այցելութիւնը նոյն օրը իւրաքանչիւրն մէկ մէկ ոտաւոր ներբողներ և հագներգական համառօտ ձառեր յօրինելով նուիրած են իւրեան, զորոնք ի Յոսիպէ դաւնալէն յետոյ յատուկ նամակաւ մի յուղարկած է Սիօնի մէջ հրատարակելու զանոնք յաւանութիւն իրենց ծնողաց : Անք ամսաթիւթիս անձկութեան պատճառաւ ախտաց զանց բնելով անոնց հրատարակութիւնը, միայն նամակը և աշխատաւորող աշակերտաց անունները հոս տեղ մէջ բերելու գոհ կը լինիմք, որք են Յակօր Անուշեան Կրտսանդնուպօլսեցի, Գրիգոր Բարսեղեան Կեսարացի, Գեորգ Յարութիւնեան Լզեփացի, Կարապետ Տ. Ստեփանեան Տիգրանակերտցի, Կարապետ Տառեան Շապուղարահիսարցի, Կարապետ Բարունակեան Արապկերցի :

Ահաւասիկ յիշեալ նամակը .

« . . . Արեւել մեր ի Քրիստոս Յիսուս՝ ողջոյն :

« Տնօրէնութիւն Աթապատմական Տեսչութեան յաջողեցաւ մեզ ի վերադառնալ Ալեքսանդրիոյ երանել ի Յոսիպէ, և անտի ի սուրբ Աշուտազէմ յուխտ և յերկրպագութիւն որոյ անօրինական Տեղեացն :

« Իբրեւ եղաք ի Յոսիպէ և Սիօն, ոչ տակաւ մարդաօրական ընդունելութիւնս տեսար Արժանապատիւ Արժանաւ և Խորեն վարդապետաց սուրբ եղբարց : Իսկ ի հաստնել մեր ի Ս. Արժան սր Աշուտազէմ, առաւելքան զարժանն վայելեցաք զմարդաօրական ընդունելութիւնս ի հոգեգութեամբ օրհնապատար սրբազան Հարց և յեղբարց, զորոց մի առ մի առաւնիս նկարագրել շնորհ մեզ նամակիս համառօտութիւն . բայց ձեր հաւատարիմ սիրելութեան զըջին յանձնեմ զայս գործ ի գլուխ տանել ի գիմաց մերոց, զի զոր ինչ տեսիք զընդունելութիւն ի մեր մասին ի որոց Հարց միաբանութեան, զայն մի ըստ միջե ընդարձակաբար նկարագրել ինդրեմ ի սիրտ անխարդախ Սիօնիդ, և ընդ նկարագրութեանն այնմիկ նաւա խառնել զմեր խորին սրտէ ուղերձեալ շնորհաւարութիւնն որ առ սրբազան Սիօնի նութիւնն, որք անքուն ահամբ կամովին տքնիլ և աշխատիլ յանձն առեալ պաշտպանեն զսուրբ Տեղիսն ի չարահնար յափշտակութենէ թշնամեացն :

« Ասեւս յայտնեմ զշնորհակալութիւն ժառանգաւորաց վարժարանի հիմնադրողին և հաւատարիմ տեսչին և աննախանձ պատուելի դատաւորաց և կառավարաց, որք արթուն հակադէմութեամբ աշխատին : Այս և շնորհակալեմ զժառանգաւոր աշակերտաց, որ անձանձրոյթ ամենայն հնազանդութեամբ օրքան զօր աշխատին և փութան յառաւմն զանազան գիտութեանց, որոց զպտուղն ընկալեալ մեր մատուցանեմ ընդ այսմիկ գրոյս, և խնդրեմ ուրոյն ուրոյն ընդունիլ ի սիրտ Սիօնիդ ի հրատարակումն, ի պատիւ Ս. Արժանի, և ի գլուխութիւն դատաւոր պատուելեաց, և ի միթիւթարութիւն ծնողաց նոյն և ի քաջալերութիւն ինքեանց և ի ցնծու-

Թիւն սրտից բոլոր սրբազան միաբա-
նից : Քանզի անխարդախ են ուղերձքս
այսպիսի զոր մատուցին մեզ , զի ի սուղ
միջոցի որպէս ծնան բանք ի միտս իւ-
րեանց , զինոյն գծագրելով տարածամ
ժամու մատուցին մեզ , և ոչ մերձե-
ցան սրբազրիչ մատուցիք սրտուէրեաց
ի ստատ : Բանն որոյ արժան համարեցայ
խնդրել ի ձէնջ զհրատարակումն տոյա
տուաջիկայ Սիօնիւդ , զի ծանիցէ աշ-
խարհ եթէ Սայր ասի Սիօնի , զի մարդ ծնա-
ի նմա : Արեւմտ հրաւեր կարդամ բոլոր
բարեկամացս , զի զուշ իւրեանց դար-
ցուցեն ՚ի Ս . Միթուն , եւ տեսցեն
զինչ գտանի ՚ի նմա . Միթուն որոյ ու-
նի կարօտութիւն , ներկայն զինչ գործէ
և զինչ պատրաստել աշխատի ասպա-
գայից : Միթան է յիրաւի ամի ամի ե-
լանել Արաւսագէմ , և հարցանել զող-
ջունէ նորին , և յայնժամ տեսցեն զոր
ինչ և խնդրեցեն , որպէս և ես տեսի
աչօք և լուայ ունկամբ : Տէր վարձա-
հատոյց եղիցի անխարդախ միաբան
Սրբազան Հարց և եղբորց , և այց ա-
րասցէ յամենայն ժամ որբոյ մեծի Տա-
նին , որում պայծառութեան կամ և
մնամ աղօթարար ։

1867 Նոյեմբեր 6 Միօնի Վարդապետ Տիգրան
Ի Յոպէ : Առաջնորդ Բեդէյ , Ունիւյ և այլոց :

Սոյն նամակաւ խմբագրութեանս
մատուցած խնդիրն՝ որով կը պարտաւո-
րէ զմեզ մանրամասնաբար նկարագրել
մեր ընթերցողաց իւր ընդունած հիւ-
րասիրութիւնը , սիրով յանձնառու կը
լինէինք եթէ սուրբ Միթուն և միաբա-
նութիւնն իւր պարտաւորութենէն ա-
ւելի հիւրամեծարութիւն ցոյց տալու
լինէր , որով կը պատուէ նա բոլոր ե-
կեղեցական հիւրերը : Իսկ եթէ միա-
բանութիւնս անհատական սիրոյ եւ
պատուոյ զգացմունք մի ցոյց տուա-
նորա սուրբ Հայրութեան , ասիկայ

իւր առաջնորդական պաշտօնին մէջ
անշահատէր սգւով ցոյց տուած զոհ
զութեան եւ անձնական արժանեաց
համար էր :

Յիշեալ Միթա . Հայրը երկրորդ-
նամակաւ մի կը փութայ նսեւ աղդ-
առնել մեզ Վերադարձի մէջ այս ան-
գամ երեւելի անձի մի Օկէթունի Ս .
Միթուն ծանօտի եկեղեցւոյ վարժաբա-
նին տարեկան ծախար վճարելու յան-
ձնն առնելը , որ համեմատական հաշ-
ուով 60—70 լիւրայի կը մօտենայ կ'ըսէ .
և կը խնդրէ նորին Հայրութենէն որ
նոյն դպրոցին ներքին Բարեխառ-
նութեան և յառաջադիմութեան համար վաճառուի , եւ
եւամեայ և տարեկան քննութեանց
արդիւնքներն իրեն խրկուի թաղական
խորհրդոյ և ժամանակի առաջնորդին
ստորագրութիւն վաւերացեալ : Իսկ
ձեալ կը ծանուցանէ մեզ Միթ . Սայր
դապետը , թէ Օկէթունի մէջ ևս կան
պատրաստի այլ եւս աղգասէք , որոնք
խոտաճած են յետ փոքր ժամանակի յի-
շեալ Օկէթունի քաղաքի վեց դպրո-
ցաց մէկուն տարեկան ծախար մշտն-
ջենաւորապէս հաւաքանելու . որոնց
և մեք առ այժմ իւրեանց գործոցն յա-
ջարկութիւն խնդրելով՝ ՚ի ժամանակին
մեր հրատարակական Հարձակութիւն
եւս կը յայտնեմք երբ արդիւնաւոր
ուած տեսնեմք իրենց բարի կամքը :

— Մեն . Սրբազան Վարդապետ
Օկէթունի դպրոցաց համար սուրբ
Միթուն մէջ տպուած ամեն տեսակ
գրքերէն և 60 հատ քերական խրկած
է ձրի . և որովհետեւ ուրիշ շատ քա-
ղաքաց կարօտ վարժարանաց նոյն շը-
նորհքն կ'ընէ միշտ , այստե ամիւ Օկէ-
թունի վարժարանաց 60 քերականը
քիչ գալով , Միթ . Սիօնի Միթունս
վարդապետը յանձն տուաւ տարուէ
տարի 250 քերական խրկելու իւր հայ-
րենեաց դպրոցներուն համար :

ԿՐՕՆԵԿԸՆԵՐ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՌԱԲԵՐԻ ԵՒ ԻՒՐ ԳԻՐԲԸ

(Հարունարկութիւն . տես թիւ 10) :

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

Թէ Լսաբանս չընդունաւ զի ստորեւ պա-
հելին և անոնց զոհերն իողաց , ու չիւ-
րանէից զոհերն ընաբեց :

Խիստ կը վախեամ , Տէր իմ , այն բա-
նէն՝ որ հզօր եւ փառաւոր Լստուած
ըսաց Սաղարիայի բերանով Ա . զիսոյն
մէջ , ուր հեթանոսաց զոհերուն վերայ
այսպէս ակնարկութիւն ու ձեռնարկ
կուժիւն կ'ընէ . « Լսեալէից մինչեւ
յարեւմուտք հեթանոսներն իմ ան-
ուան մարտը զոհեր մատուցանեն » (1) :
Ըրդ , Տէր իմ , ես այնպէս կը մտածեմ
որ մեր զոհն ընդունելի չէր , բայց մի-
այն անոր համար սահմանուած տեղը ,
այսինքն սուրբ Տան մէջ մատուցուե-
լու ըլլար , որ տեղաց՝ այսինքն Լսե-
տեաց երկրէն և մեր զոհէն զրկեց ըզ-
մեզ Լստուած , ու աշխարհիս չորս կող-
մը յրուեց . և հիմայ հազար տարի է
որ եկաւ հասաւ մեր գլուխը , և կա-
տարեցաւ Լստուածոյ մեզ համար ըսածն
Լսայի մարգարէի բերանով և օրինակ
ներով ԻՒ . զիսոյն մէջ , ուր կ'ընէ .
« Էցաւ կուժը , եւ ամէկ յետոյ հա-
ւաքում չկայ » (2) : Աստի եկաւ կա-
տարեցաւ մեր վերայ Սաղարիայի բե-
րանով Լստուածոյ ըսածը . թէ « Իմ կամ
քրս ձեզ հետ չէ , և ձեզմէ զոհ չեմ
ընդունիր » (3) : Լսլ և Լսայեաց բերա-
նով ըսածն այլ մեր վերայ կատարեցաւ :

որ Ա . զիսոյն մէջ կ'ընէ . « Չեր չա-
բաթները , ձեր տօներն և ձեր զոհերը
չեմ ընդունիր , վասն զի դուք ամենադ-
այլ իմ բարկութեանս ներքեւ էք » (4) :
Գարձեալ նոյն մարգարէին յիշեալ
զիսոյն մէջ Լստուածոյ ըսածն այլ լի-
ցաւ . « Ի՞նչ պիտի լինի ձեր այդ զոհե-
րուն բաղմութիւնը . ինչու կը յաճա-
խեցնէք ինձ աշխարի ու նոխաղի մե-
րու զոհերը , ես արհամարհեցի հարթե-
րու արիւնն և ոգիարի ու նոխաղի մի-
սերը . երբ զանոնք իմ առաջս մատու-
ցանելու լինիր , չեմ ընդունիր զանոնք
ձեզմէ : Պարտաւ տեղն իմ մարտը քա-
րերս մի պղծէք . զոհեր այլ մի նուի-
րէք , վասն զի ձեր խռնակն ու շարաթ-
ները չեմ ընդունիր ձեզմէ , որովհետեւ
իմ անձս ատեց զանոնք : Թէ որ ձեռ-
քերնիդ ինձ բարձրացնելու լինիր , կը
դարձնեմ ձեզմէ իմ երեսա . և եթէ
ձեր աղաչանքները յաճախեցնէք , չեմ
ընէր . վասն զի ձեռքերնիդ արիւնով
լըք են , եւ ձեր ամեն զոհերն հոտած
մարմնոց պէս են , որ արտաքին դրան
բակէն դուրս կ'եննէ : Լսլ ու որ ցու-
կը զոհէ ինձ , մարդոց գլուխ կտրելու
պէս է . եւ ու որ նոխաղի զոհ կը մա-
տուցանէ ինձ , միտ մատուցանելու պէս
է , և գինի մատուցանողը՝ խաղի արիւն
նուիրողի պէս » (5) : Լսլ Լստուածոց այս

(1) Տես վարի համարին մէջ :

(2) Զի՞ կայ իմ և յաճախեալ զոհից ձերոց , ա-
տէ Տէր . յաղեալ իմ ոգիակիրք ինչոց ձերոց . և
զճարտքս գաւառաց , և զարիւն յրաւ և նոխաղաց ոչ
կամ իմ , և ոչ թէ գոյցէք յանդիման լինել ինձ : Ա՞յ
իսկ ինչոքեաց զայդ ի ձեռաց ձերոց . կոխել զգա-
ւիթս իմ մի յաճախէք : Եթէ մատուցանեցէք ինձ
նազնի՞ զուրե . և խռնակք ձեր պղծ են ինձ . զգը-
րս իստ ամեց ձերոց , զշարաթս , և զօրն մեծ ոչ տա-
նում յանձն : Զպահս և զգատարկութիւնս և զամ-
տաղութս ձեր , և դո՞ւնա ձեր ամեց անձն իմ : Զա-
ղեալ իմ ձեռք . ոչ եւս ներեցից մեղաց ձերոց , յոր-
ժամ համբաւեցէք զձեռս ձեր՝ դարձուցից զեր-
սո իմ ի ձեռք . և եթէ յաճախեցէք յաղթմս՝ ոչ
լուայց ձեզ , զի ձեռք ձեր լի են արեամբ . Ե . Ա .

(1) Տես երես 163 , էջ Ա . վրայութիւն 1 :

(2) Այն վրայութիւնը եօթանասնեց թարգմա-
նութեան ԻՒ . զիսոյն մէջ չկայ , այլ Ժ . Զ զիսոյն .
10 համարին մէջ կ'ընէ « Եւ մի կոխեցին զինի ի
հեծանս քս , քանզի պահատեաց » :

(3) Տես յերես 163 , էջ Ա . վրայութիւն 1 :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Բ .

Սինակոնիմի Բերդ-ժն և Եկեղեցւոյն ընդհանր
Ինչն Կապաղ-ոցանէ այն խօսքով զոր Տէր
խօսեցաւ Ուրբեկային :

զահերէն երես դարձնելն ուրիշ բան
չցուցնէր, եթէ ոչ մեր մարմնական ու
Թանձրագոյն զահին 'ի հագեւորական
և 'ի նուրբ զահի փախուիլն այն արդար
Տիրոջ որ մօի տեղ հաց սահմանեց, և
մօի Թանձրութեան տեղ՝ Զուր, արեան
տեղ՝ անապակ գինի, և մարդ՝ որ Մշ
տուծոյ կը մտաուցուի հագեւորապէս
և ընդունելի եղանակաւ . և ոչ մեր ձե-
ռօք գլխատուած կենդանեաց նման,
զոր մարգարէն հասած մարմններու կը
նմանեցրնէ : Սակայն մէք Մտուծոյ եմք
և առ Մտուած կը վերագառնամք յա-
մենայնի ինչ որ մեզ պատահելու լինի :

Բայց որովհետեւ չհաւատացինք,
Տէր իմ, այն մարգարէիս ձեռօք Մշ
տուծոյ խօսեցածին, որ այնքան յայտնի
կը գրէ մեր զահերու վերայ ըսածները,
նաեւ Երեմիայի ձեռօք այլ ըսաց Է .
գլխոյն մէջ. « Կանչեցէք մերձաւորնե-
րն 'ի զահ, և կերէք անոնց հետ ձեր
զահերուն միտք . վասն զի ձեր հայրերը
Եգիպտոսէն դուրս հանած օրը, զահի
համար պատուէր չտուի անոնց, այլ
ըսի իմ ձայնիս մօիկ ըրէք, և ես ձեզ
Մտուած ըլլամ, և դուք ինձ ժող-
վուրդ եղէք : Թէ որ երթաք բոլոր այս
ըսածներով՝ զոր կը պատուիրեմ ձեզ .
բարի ըլլայ ձեզ : Եւ չսեցին և տիանջ
չգրին իմ ժողովոգիս » : (1) Եւ դու,
Տէր իմ, գիտես այս բանս, բայց Մշ
տուծոյ եմք յամենայնի ինչչափ բան
որ պատահեցան մեզ :

(1) Այսպէս առ Տէր զօրութեանց Մտուած
Խորայնի . զաղակէր ձեր ժողովեցէք հանդերձ զօ-
հիւք ձերովք, և կերայք միմ . զի ոչ խօսեցայ ընդ
հարսն ձեր, և ոչ պատուէր ետու նոցա յաւուրն
յորում հանի զնոս յերկրէն Եգիպտոսացոյ՝ վասն
բանի ողջակիցաց և զահի : Այլ զայս բան պատ-
ուիրցին նոցա, և տեւմ, ըստարք ձայնի իմում, և
ես եղեյ ձեզ Մտուած, և դուք եղիկք ինձ ժո-
ղովուրդ, և գնալիք յամենայն ճանապարհս իմ
զոր պատուիրցի ձեզ, զի բարի լինիցի ձեզ : Եւ
ոչ լուան ինձ, և ոչ անոց ունին նոցա : Երէմ. Է .
21—24 :

Կը վախնամ, Տէր իմ, որ Ա. օրինաց
գրքին ԻԷ . գլխոյն մէջ գրուած խօսքով
սինակոնայն և եկեղեցին կ'իմացուի :
Որովհետեւ ըսաց Տէր Իսահակայ կ'ըն-
կան Ուրբեկային . « Երկու ազգ կան
արդանդ իդ մէջ, և երկու ժողովուրդ
պիտի խրկուին քու որովայնէդ, և մի
ազգը քանդմուս ազգը պիտի գերաւ
զանցէ եւ մեծը փոքրին պիտի ծառա-
յէ » (1) : Տէր իմ, Ուրբեկայ Հրէից և
հեթանոսաց մայր էր, մեծ և անդրա-
նիկ ժողովուրդն էր սինակոնայն պա-
տուոյ և իմաստութեան մասին որով
օժտեց Մտուած, այսինքն սինակոնայն
զարդարեց : Իսկ երկրորդական ծը-
նունդ և փոքր ժողովուրդ Մտուծոյ
մօտ՝ հեթանոսներն էին, որոնք իրենց
անհաւատութեան եւ սգխտութեան
մէջ մնացին :

Բայց, Տէր իմ, եթէ Մտուած
զխրայէն սպաննեց, ինչպէս կը գրէ
Եսայի, այն ժամանակ իրաւ ու ճշմար-
տապէս դարձաւ բոլոր սինակոնայն որ է
մեծագոյնը, ու ծառայեց հեթանոսաց՝
որ փոքրագոյնն էր, որպէս զի Մտուծոյ
առ Ուրբեկայ զուցած խօսքը կատա-
րուի . « Սէկ ազգը միւս ազգէն գերաւ
զանցէ » : Իսկ եկեղեցւոյն համար ևս
Դաւթի բերանով կ'ըսէ ԽԷ սաղմոսին
մէջ . « Յանդիման կեցաւ Թադււհին
քու աջ դիդ սկեթեւ զգեոներով եւ
պէս պէս գունով զարդարուած » (2) :

Եւս, Տէր իմ, յանդիման կեցու-

(1) Երկու արգք են յարանդի բոււմ, և երկու
ժողովուրդք յորովայն բոււմնէ զտոցին, և ժող-
վուրդ զժողովոգեանք էլ և էլ առնիցէ, և երեցն
կրտսերոյն ծառայեցէ : ԾԱ. ԻԷ . 25 :

(2) Կաջցէ գլխոյ ընդ աջմէ բոււմնէ ի հանդերձս
սակ հուռն զարդարեալ և պաճու ձեւ : Սաղ. ԻԴ . 10 :

ցած է, ըստ որում հեթանոսաց եկեղեցին՝ որ Թագուհի կը կոչուի զանազան լեզուաց պատճառաւ որոնք նոյն եկեղեցւոյն կը ծառայեն զիւր ու ցիւղ գուներու պէս զարդարուած է. վասն զի ամեն լեզուներ համոձայնութեամբ և ճշմարտապէս կը մեկնեն նոյն եկեղեցւոյն մէջ օրէնքները, սաղմոսներն և մարգարէից գրքերը: Իսկ ոմնաւորայն մի միայն լեզու ունէր՝ եբրայա կանը, և իւր զարդարանքը միայն ներկուածի պէս էր:

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

Նոյն Բանը Իսրայելացիսէ Սաղաթա մարգարէի խօսակերպէն:

Եւ վախճան, Տէր իմ, վերը տուաւ մէջ բերած մարդարէական խօսքերուն վերայ. որովհետեւ կ'ըսեն թէ, Մատուած սինաիական լսաց. « Իմ կամքս ձեր զոհերուն մէջ չէ. վասն զի արեւելքէն մինչեւ յարեւմուտք մեծ է իմ անուան հեթանոսաց մէջ, որոնք իմ անուան մարդը զոհեր կը նուիրեն » (1): Ինչպէս և բնութեամբ իսկ մարդը է ջուրն և գինին, և աղւրն՝ որոնցմէ կ'ըլլայ զոհը, որ մաքրուելու և լուացուելու կարօտութիւն չունի: Իսկ զոհերուն միտք լուացուելու և զհեղին կենդանեաց փորը մաքրուելու պէտք ունին. նոյնպէս և զհարանին սեղը պէտք է որ լուացուի, ուր կը թափուի զոհերուն արիւնն ու արարտութիւնը: Վասն զի թէ որ չլուացուին՝ սարսափ կը պատճառեն զոհը կատարողներուն: Իսկ հացի և գինեոյ զոհին մէջ անխոյրելու ըստ մի ճկայ: Պատուականագոյն պատառ մի է, որոյ մէջ գործարի բան չարքանակիր, երբ մարմնաւորէս եւս զայն մոտձելու ըլլամք: Եւ կարծեմ, Տէր իմ, այս զո-

հին համար ըստ Մատուած Պողոսնի ձեռք Մաակաց Ժե գլխոյն մէջ, թէ « Պատուականագոյն է սիրով մեկտեղ եղած պատառ, բան թէ պատերազմով եղած պարարտ հարկը (1) »: Սիրոյ մարդը պատառ, Տէր իմ, հեղու թիւնն է, և փոխադարձաբար յանցանոց ներքը. իսկ պատերազմով պարարտ հարկը ակն ընդ ական բաժնի է և թշնամեաց ծածուկ մահը: Իւրեմն, Տէր իմ, սինաիական զոհը՝ պատերազմով եղած գէր հարկն է, իսկ եկեղեցւոյ զոհը սիրով մեկտեղ եղած պատառն է, և այս նոյն սիրոյ համար կ'ըսէ Մատուած « Պատուականագոյն է պատառ »: Եւ խիստ գեղեցիկ ցոյց կուտայ Մատուած զեկեղեցին Պողոսնի բերանով եղնիկներու նմանեցրելով զայն Մաակաց Ե գլխոյն մէջ. « Եղնիկը սիրելագոյն է Մատուծոյ մօտ իւր նախանձաւորութիւն, որոյ ծիծերն ամեն ժամանակ քեզ կաթ կուտան, և նորա սերը յախտեանապէս կ'ուրախացնէ զքեզ (2) »: Եւ կերպով մի կրնայ յարմարիլ եթէ ըսելու ըլլամք՝ սինաիական եղնիկն է. բայց անկարելի է որ նորա վերայ մեկնեմք, մանաւանդ անոր համար որ սինաիական մի նախանձաւոր չունի՝ այլ շատ. և իւր նախանձաւոր ներն էին Սաթէս ու Մարօն, Գանիէ Էլ, Լաւրի, Լըբմա և այլ նմանք: Եւ Մատուծոյ սիրելի եղած եղնիկը եկեղեցին է՝ նորա (Մատուծոյ) նախանձաւորութեամբը. և Մատուծոյ և եկեղեցւոյն համար գրուեցաւ թէ « Եղնիկը սիրելագոյն է Մատուծոյ մօտ իւր նախանձաւորութեամբը, որ աղնուա-

(1) Եւս է պատառ մի համով խաղաղութեամբ, բան զառնու լի զեղեք և բարեք թշնամութեամբ: Աւագ. Ժե. 1:

(2) Եղնի սիրոյ և յաւանակ շնորհաց խտեղի ընդ քեզ. . . և ընդ քեզ եղեցի յամենայն ժամ. զի եթէ զնորա սիրով գնուցնու, բաղմապատիկ եղեցիս: Աւագ. Ե. 19:

(1) Տէս Երեմ. 163. էջ Ա. վերջութիւն 1:

կանութեան և շնորհաց մատին նմանը
չունի : Յետոյ կուտեցրնէ , Տէր իմ ,
ըսելով “ Աստուծո՛վ թող կաթ կու-
տաս ա մէն ժամանակ , նորա սիրոյն յա-
ւիտեանսդ ուրախանաս ” :

Արդ՝ այս խօսքերով Աստուած ցոյց
կուտայ թէ եկեղեցւոյ զոհը (զմարդ)
կարգարացրնէ , և Աստուած զայն մօր
կը նմանեցրնէ որ իւր գաւկըները կա-
թով կը սուցանէ , և այն խօսքով որ կ’
սէ թէ՛ նորա ծիծերը կաթ կուտան
քեզ , հոգեւորապէս գինիով եղած
խորհրդոյ նիւթը կը յայտնէ , և ծիծե-
րը կը յայտնեն թէ խորհուրդն իւր ու-
րիշ մասերուն մէջ ցանկալի կերակուր
և բաւական եղող խորհուրդ է : Այ-
սոյն զոհը ուրախանալով կը կատարէ
եկեղեցին հազար տարին ի վեր է
մինչեւ ցայսօր , այն ժամանակն՝ որ
Աստուած սինակոսոյն իւր զոհն մա-
տուցանելէն զրկեց :

Իսկ այն նախանձաւորն որով եկե-
ղեցին այնքան հաճելի եղած է Աստու-
ծոյ , Քրիստոս տէրն է , և նորա ծիծե-
րը՝ յաւիտեանս գինի կուտան , ուս-
կէ կը ծագէ յաւիտեանսն ուրախու-
թիւնը : Զրեւր թէ՛ միւս և գիրութիւն
կամ արիւն կուտայ , որոնք սինակոսի-
սին մատուցած զոհն բազկացու մա-
տուցներն են , ուսկէ Աստուած զրկեց
զմեզ հազար տարի է հիմակ : Սակայն
մեք , Տէր իմ , Աստուծոյ եմք :

Այլ սինակոսոյն կը նմանէր կնկան՝
բայ ի Աստուծոյ ուրիշ այրեր եւս ու-
նեցող , և կարցս թէ զայն և թէ սուրբ
տունը : Իսկ այս եկեղեցին եղնիկն էր
անապատին մէջ՝ աւանց այրի , բայց
Աստուած նորա տեղը լցուց , վասն ո-
րոյ նոյն հզօրն ու փառաւորը կ’ըսէ Ա-
ստուծոյ ձեռօր կ’գլխոյն մէջ . “ Աշա-
նած աղջիկներն՝ երկի ունեցողներէն
աւելի սրտաւական են (1) ” : Դար-

ձեալ նոյն մարդարէն կ’ըսէ . “ Այս պի-
տի ընեմ՝ կ’ըսէ տէր Աստուած՝ այ-
գին ու գետերն որ իմ ընտրեալ ժո-
ղախնդս իմէ , և դու Յակոբ չհա-
ղանդող , և դու խորայէլ չսող (1) ” :
Ինչպէս որ մեք եմք չհաղանդող , ու-
տկանջ և աչք չունեցող , որոյ համար
այս գերութիւնս հասաւ մինչեւ հա-
զար տարին լրանալը : Այլ կը վախճամ ,
Տէր իմ , մեր օրինաց համար , որ սրա-
ւատունի բարկութեան կատարու-
թիւնը , և կ’ըսէ՝ ակն ընդ տկան , և
այն : Իսկ այն եղնիկն որ մէկ նախան-
ձաւոր միայն ունի , կ’ըսէ իւր փառա-
ւոր աւետարանին մէջ է գլուխ 39 հա-
մար Ամոթեասի . “ Այլ որ քեզ ապրակ
տալու ըլլայ աջ ճնտիղ , դարձու ա-
նոր միւսն այլ ” : Այլ Իսահակ ԼԱ
տաղմսին մէջ կ’ըսէ . “ Ինչպէս մեծ ու-
շատ է , Տէր , քու քաղցրութիւնդ , զոր
երկիր զածներդ ծածկեցիր և լցուցիր
նոյն քաղցրութիւնը քեզ յաւանցող
ներուն (2) ” : Այլ յայտնի է , Տէր իմ ,
որ սինակոսոյն ժողովուրդն օրինաց
պատիժներէն կը վախէր , այսինքն առաւ-
մին ընդ առաման բաւէն , որովհետեւ
նորա կատարուիլը մօտ էր : Իսկ եկեղե-
ցւոյ ժողովուրդն Աստուծոյ քաղցրու-
թեան կը յուսայ , որ իւր երեսին ըն-
դունած տաղանքին վախարկն չտպաւ-
կէր , վասն որոյ և Աստուած հեթանոս-
ներէն եղած ժողովուրդին պատրաս-
տեց իւր խիստ մեծ քաղցրութիւնը
զոր Հրէիցմէ պահեց : Սակայն Աս-
տուծոյ եմք ամէն գիտեալման մէջ

Իսկ ՏԻՎ. գլխոյն առաջին համբն ասոր համեմատ
կ’ըսէ . “ Եւստո մը են որդիք սննդկից՝ առաւել քան
զարամբոյն ” :

(1) Նոյն գլխոյն մէջ դարձեալ այսչափ միայն կ’ը-
սէ ժողովուրդեան բերնէն . “ Արբա՛համ ոչ գիտաց
զմեզ , և խորայէլ ոչ ծանեաւ զմեզ ” :

(2) Արցես զի բազում է ողորմութիւն քաղցրու-
թեան քա՛ , Տէր , զոր պահեցիր երկիր զածաց քոյ :
Արարեր դու այնպիսի զքեզ յաւանցող են ի քեզ ու-
նայի որդւոյ մարդկան : Ստ՛. 1 . 20 :

(1) ԿԻ. գլխոյն մէջ չորս բերած վկայութիւնք .

ԳԼՈՒԽ ԻԴ .

(Թե՛ քիչ աստիճանով սաղմոսերգութիւնն ընդունի-
լի է (Եսայ-Ժող) :

Կը դողամ, Տէր իմ, չըլլայ թէ Լը-
տուած մեզ համար խօսեցաւ Լսացեայ
բերանով իմ գլխոյն մէջ. « Չեր քովն
այն մագարեութիւններն ըլլան կըն-
քուած գրքի խօսից նման, զոր չկրնար
բանալ կարգացողը, և ոչ գիտութիւն
ունեցողը » (1) : Լը նախաստեղծալ որ-
դւոյ վերայօք, որոնց համար ինչպէս
լսինք՝ քանի քանի տեղ խօսեցած է Լը-
տուած, նոյն գլխոյն մէջ կ'ըսէ. « Օա-
նօթացրնեն Յակոբայ սուրբն և Իսրա-
յէլի Լստուածն աւետարանեն, եւ
տգէտք գիտութիւն ստանան, երգե-
ցողք օրէնքներն իմանան (2) » :

Յայտնի կը տեսնեմ, Տէր իմ, որ
հազար տարի է մինչեւ հիմայ՝ տգէտ
սաղմոսերգողները մեր օրէնքներն գի-
տեն և կ'ուսուցանեն : Լը ո՞վ են տգէտք
ըսածներն, եթէ ոչ հեթանոսները, և
ուրիշ ո՞վ պիտի լինին սաղմոսերգողնե-
րն՝ որ մեր սաղմոսներն և մարգարե-
ութիւններն անոնց եկեղեցիներուն
մէջ կը կարդան, եթէ ոչ քրիստոնեա-
ներն : Լը այս սաղմոսերգողներուն
համար կ'ըսէ Լստուած Գաւթի բե-
րանով Ղե գլխոյն մէջ. « Տիրոջ նոր
երգ երգեցէք, որ սքանչելիքներ ըրաւ » :
Լը ինչ է նոր երգն ու հինը, Տէր իմ,
եթէ ոչ նոր կտակն ու հին օրէնքը :
Կա եւ նոյն սաղմոսերգողաց համար
կ'ըսէ Լստուած Գաւթի մարգարէի ձե-
ռօք Ղե սաղմոսին մէջ, « Լըգեցէք Տէ-
րոջ բոլոր երկիր, սաղմոս ըսեցէք նո-
րա անուան (3) » : Եւ նոյն տեղը կ'ըսէ

դարձեալ. « Վեզ երգեն և քաւ ան-
ուանդ սաղմոս ըսեն բոլոր սղագաց ցե-
ղերը (1) » : և եզակի ձայնով՝ Իսրայե-
լի ցեղը չըսէր : Գարձեալ նոյն սաղմո-
սողաց համար կ'ըսէ Գաւթի բերանով
ՉԸ սաղմոսին մէջ. « Լըյանի ժողովը
դին որ դիտէ ազադակը, քաւ երեսիդ
ըւտովն երթան (2) » : Լսոր համար գը-
տուած է, Տէր իմ, ՉԸ սաղմոսին մէջ :
« Վեզ երգեր խօսին ժողովուրդներն
իմ Լստուածոյս տանը մէջ (3) » : Լը-
հիմայ հազար տարի է, քանի որ մէք
Հրեայքս սուրբ տանը մէջ սաղմոս
չեմք խօսիր : Կ'ըսէ դարձեալ Գաւթի
նոյն սաղմոսաց համար. « Լըգեր եր-
գեն Լստուածոյ տան մէջ յաւիտեա-
նըս (4) » : Լը մեզ համար կ'ըսէ ՃԼԹ
սաղմոսին մէջ. « Ինչպէս Լստուածոյ եր-
գեր երգեն օտար երկրի մէջ (5) » :

Լը ինչ կերպով կրնամք յուսալ,
Տէր իմ, երկիրն ու անուան ստանա-
լու, այն ժամանակիս մէջ որ Լստուած
Լմովոյ մարգարէին բերանով կ'ըսէ Գ,
գլխոյն մէջ. « Ինչպէս Իսրայէլն և չպի-
տի կանգնի. Իսրայէլի կոյսն ինկած է,
և չպիտի բարձրանայ (6) » : Եւ նոյն մար-
գարէն (Թ) գլուխը կ'ըսէ, « Լը պիտի
գայ նեղութիւն, և անոնցմէ փախչողը
չպիտի ապրի, և եթէ Լարմելու լեռը
պահուելու լինին, անկէ եւս զանոնք
պիտի գլորէ իմ ձեռքս, և եթէ ծռ-
վուն խորն իջնելու լինին, հոն եւս
պիտի խրկեմ՝ վիշապներն որ խայթեն

դՏէր և օրհնեցէր զանուն նորա : Եւթ. ԳԼ. 1 :

(1) Մատուցէր Տեառն տոհմի պղանց, մատուցէր
Տեառն գիւտաւ և զպատիւ, մատուցէր Տեառն բղ-
փառս անուան նորա : Եւթ. ԳԼ. 7 :

(2) Երանի ժողովուրդեան որ դիտեն զօրհնութիւնս
քո Տէր, Եւրոս երեսոց քոյ զնաոցին : Եւթ. ՉԼ. 16 :

(3) (4) Սոյն երկու վկայութիւնները չկան :

(5) Զ իմրդ օրհնեցողք զօրհնութիւնս Տեառն
յերկիր օտար : Եւթ. ՃԼ. 2. 4 :

(6) Անկաւ տունդ Իսրայէլի, և ոչ ևս յաւելու-
ցաւ յառնել : Այսին Իսրայէլի կործանեցաւ յերկրի
խրաւմ, և չիք որ որ կանգնեալ զնա : Եւթ. Ե. 1. 2 :

(1) Տես Երեմ 153, էջ Ա, վկայութիւն 1 :

(2) Սուրբ արարչին զուարթն Յակոբայ, և եր-
կիցեն յԼստուածոյն Իսրայէլի, եւ ծանօցին մար-
գարէի հոգւով վիմաստութիւն, և արանջողք ուս-
ցին զհնարանութիւն, և լեզուք թափախսոր
աւայրն խօսել զխաղաղութիւն : Եւայ. ԻԹ. 23. 24 :

(3) Եւթ. ԳԼ. 1. 2 :

զանոնք . և եթէ իրենց թշնամեաց երեսնէն գերուծեան երթալու լինին , հոն պիտի խրկեմ սուրն որ սպաննէ զանոնք , և աչքս նոցա վերայ պիտի դնեմ չարի և ոչ բարւոյ համար (1) ։

Եւ այս բաներս Լուսուած մեր վերայ կատարեց հաղար տարուան միջոցիս մէջ , այն ժամանակէն մինչեւ ցայսօր բանի որ ոչ երգերն և ոչ տաղմունքն կ'երգեմք : Սակայն Լուսուծոյ եմք ամեն գէպքերու մէջ :

Ի յաջորդէն :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՌԱՔԻՆԻ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԻԹԹ ՊԱՏԱՆԻ

(Շարունակութիւն . տես թիւ 10) :

Ի Ա .

ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԼ ՁՄԻՏՍ :

Կրթութեամբ նաեւ միտքն ալ կը կատարելագործուի : Սկզբան երկուստղ բան մը միտքդ պահելու համար որչափ կը տանջուէիր , հիմա գիւրաւ սուանց նեղութեան ամբողջ երեսներ բերնուց կը սերտես ու այնչափ բանի խելք կը հասցընես . որ մէկը չկրնար եթէ կրթուած չըլլայ , եւ աս ինչո՞ւ , վասն զի կրթուելը ես :

Նշմարտութիւնը ճանչնալու համար , իրաց իրարու հետ ունեցած վերաբերութիւններն հարկաւոր է գիտնալ , հետեւանքները գուշակել , որով բռնէ է թէ պէտք է կրթութեամբ միտք :

(1) Այլ ապրեցի ի նոցանէն փախուցեալն . և մի գերծցի ի նոցանէ գերծեալն , Զի եթէ ծածկեցին ի դժոխս , անտի ձեռն իմ իրարեցէ զնոսա . և եթէ եւանդիցն յերկնս , և անտի իջոցից զնոսա . և եթէ թաղիցն ի բարձունս Արարելոյ , և անտի յաւկեցից և սուից զնոսա : Եւ եթէ ընկեցին յաչաց խնց ի խորս ծովու , և անդ հրամայեցից վեշտպին խալթել զնոսա : Եւ եթէ զնոցան ի գերութիւն առաջի թշնամեաց իւրեանց , և անդ հրաման տայ սրբի և սասանեցեց զնոսա : Եւ հաստատեցից ի վերայ նոցա զայս . որ ի շարութիւն և ոչ ի բարութիւն : Աւ . Բ . 1-4 :

քը կատարելագործել և իրեն պակասութիւններէն զնեքը բուժել : Ստաց պակասութիւններն են Տգիտութիւն եւ Սխալութիւն : Տգիտութիւնն է ճշմարտութիւնը ճշանալ . իսկ սխալմունքն է սուտ բանի հաւատալ : Գաստարաւ կութիւնը երկուքին ալ կը յաղթէ , ուրով ապագայ տհաճութեանց առջիւր կ'առնէ և անորով կը պատճառէ : Ըտեն մը կը կարծուէր որ գիտաւ որնէրը դրժբախտութիւններու գուշակ բլլան , ուստի անոնց երեւնալուն պէս կը կարծէին որ ամէն տեսակ ձախորդութիւն գլխուն պիտի հասնի . դարձեալ կը կարծէին որ զանգակներն հնչեցնելով մըրիկը կը դադրի . բայց ընդ հակառակին անով աշտարակներու և զանգակատուններու վրայ կայծակ կը զարնէր շատ անգամ զանգակահարը սպաննելով : Ըռաջ մարդիկ չէին ուղեր որ արդոց պատուաստ բլլուի (1) , որով շատերն ալ կը մեռնէին , կամ շատերը այլ լանդակ ու տգեղ կերպարանք մը կ'ունենային : Տգէտը լեցուն է տեւորդաւ պաշտութիւններով . մեռելներէն կը վախէ . սգիներէ , խրատիլակներէ ու կախարդներէ կը տարսափի , և անոնց վախէն խաղալու համար սուտ ու մուտ ջերմեռանդութիւններ կ'ընէ , որով կը բոնքը աւելի կ'անարգէ ու կ'անպատուէ : Տգէտը հանդիպած բաներուն հետեւանքը մտածելով ապագան գուշակելու տեղ , մտքաւորաց բրած չընեն ու աստղարաշխներուն ըսածներէն կ'ուզէ բլլալիքներն իմանալ . ինչպէս նաեւ կը կարծէ որ լքի և ուրիշ խաղերով բաղդը պիտի չինէ . խաղեր բաներու և կախարդներու մէջ կ'երթայ կը նստի , ոչ խորդուս իրաւունքները գիտէ , ոչ իրեն իրաւունքները յարգել կուտայ , և ոչ ալ ինքը ուրիշ

(1) Տար երկինք որ երբեք ապագամ տպեալ սուխտք փարատեր այս նախապաշարմունքը և մարդկային տեսք ազատէր : (Տաւ . Օրինակ . քն) :

ներուն իրաւունքը կը յարգէ :

Բնականական նրաւի ամարժ կ'ու-
նենայ մարդոց բան սովելլալ, որչափ նա
բանոր բաներ կը կարգաց գրքերու մէջ :
Հոն երեւելի մարդկանց անուններն
ու ըսած գործքերը կը սովելլու . բու եր-
կրիդ պատմութիւնը . ճամբարութիւն
ները . դիպումները . բնութեան ա-
երկրներն երեսը տեսնուած երեւոյթ-
ները . և ինչ որ աշխարհչին մէջ կը հան-
դիպի՝ ամէնը կ'իմանաւ . ուրիշ տեղ մը
կը կարգաս նարանոր գիւտեր որոնք կը
հարստացնեն զմարդ . և գիւրութիներ
կը սովելլենն ստակի և ժամանակի
խնայութեամբ : Աւրիշ տեղ մը կը սով-
ելլի մարդ՝ թէ ի՞նչ պիտի ընէ ու ի՞նչ
բանէ պիտի զգուշանայ առարկի ու
քաղաքակիրթ մարդու մը պէս սպրե-
լու համար . և երբայ ուրիշ բան չու-
նենար ընելու . իրեն զրաղելու բան
մը կը գտնայ : Չեմ կրնար մէկիկ մէ-
կիկ համրել թէ որչափ մարդը կ'օգ-
տուի ու կը զուարճանայ գիրք կարգա-
լալ . միայն թէ աղէկ գրքեր ըլնան . այս
ինքն սովելլեցածքանին գիտնարու ար-
ժանի բան մը ըլլայ ու ըստնին սրա-
կեշտ ու շնորհքով :

Բնաւորներն եղան որ ժողովուրդն
ընկճելու և և խան սրհնեցնելու համար
անոնց կարգալ սովելլին արգիլեցին :
Յաւիանտս կայօր . Վրիտանեաներուն
ընկճել ուղեւով . ա՛հ . ի՞նչ անօրէնու-
թիւն . թող չեր տար որ ուսմունք սով-
ելլին . և թէ որ պատգամն օրս թագաւոր
մը կարգալ գրել սովելլը արգիլէ՝ (1)
ինչպիսի անգգամ մը չտեսուիր . և ու
հաւաստի շատերը գառախարակութե-
հաւեւէ չըլլալով իրենց կամօրը այս կեր-
պով զիրենք կ'ընկճեն ու կը նուաստա-

ցրենն : Գաղղիա ու Մեղղիա կառա-
վարները մէկ կողմանէ կը կարգան ու
միւս կողմանէ կը սարսնեն որ ճամբար-
մը դայ որ անոնի՝ . դանտալաններն ալ
նայեալն դուր սպասած միջոցին
կը կարգան . և կ'օշիկ մարքայները . քո-
վերնին օրադիր ունին որպէս զի օրոնք
որ իրենց կ'օշիկնին փայլեցնել տալու
կու գան . անոնց կարգալ տան :

Վանի որ տաննիկդ է . սի պա-
տանեակք . սովելլու ետեւէ եզիք .
ծնողքնիդ հիմա ձեր տեղը կ'աշխա-
տին որ դուք ժամանակ ունենայք բան
սովելլու . բայց օր կու գայ որ դուք
ձեզմէ պիտի սկսիք փատուկիլ . և այն
տուն ի՞նչպէս պիտի ուրախանար ե-
րիտասարդութեան միջոց սովելլած ըլ-
լալուդ վրայ : Չեզմէ աւելի զի-
տուններուն հետ ընկերացէք . պատ-
շաճ համեստութեամբ ու զածնիդ հար-
ցուցէք իրենց . և ըստնին մարքերիդ
պահեցէք : Տգէտներուն մի վատահիք
որոնք որ առանց զձեզ խաբել ուղե-
լու . կրնան սիտալ բաներ հասկըցրնել
ձեզի :

Թորոտը կարգալ գրել ու հաշիւ-
բանել չսովելլեցաւ որնոր ըստ ինքեան
ամենքը պարտական են գիտնալու . ու
սով չկրնար փախ տուածը նշանել .
առածը տուածը չգրեր . ուստի կը
մտնայ . կուրի մը պէս ուրիշներուն
ըստնին ետեւէն կ'երթայ՝ առանց
պատճառը գիտնալու . իրեն երկրին
օրէնքներուն տգէտ ըլլալով չպահէր
զանոնք . իրմէ հեռու ելալի մը թէ որ
հարկ ըլլայ բան մը բռնել . չգիտէր ինչ
կերպով ըսէ . նամակ մը որ առնէ՝
պէտք է որ կարգացրնել տալու հա-
մար ուրիշներուն վաղէ . օրով իւր
ծածուկը ուրիշին կը յայտնէ . ինչպէս
նաեւ երբոր հրապարակի մը մէջ հրո-
վարտակ մը կամ ծանուցադիր մը կըր-
ցուած ըլլայ՝ հասկընալու համար ու-

(1) Թեպէտ շինաց անպիսի թաշուոր մը . բայց
դժբաղդարար մեր հայ ազգին մէջ շատ կան կար-
գալ գրել սովելլը արգիլող ըստնորդներ ու շու-
որմիներ որոնց համար բարձ կամ դարձ կը մաղ-
թելմը . (Տան . Օրէնագիրն)

րիշի կարծած է . ամէն վայրկեան կը մահանայ . ու հարկ կ'ըլլայ որ Գլխէն Գլխէն լսէ : Եթէ վկայ կամ կեցածայր ըլլայ , և ոչ իր անուանը կրնայ ստորագրել , մութհանգներու և յետկարներու տակ խաչէ մը զատ ուրիշ բան չկրնար գնել . զինուորութեան մէջ թէպէտ սրտով ու քաջ ալ ըլլայ , բայց չկրնար ստորագրել մը հասնել . և ոչ տասնապետ կրնայ ըլլալ , թէպէտ ամենափորձ ալ ըլլայ իրեն արհեստին մէջ , հաշիւ չգիտնարուն գրածաւորաւ որոյդ նիւթական արհեստաւոր մը կը սեպուի : Օգուկները գոյրոյ կը խաւրէ , ու ինքն անոնց գրքերէն բան մը չհասկընար և ոչ իսկ կրնայ իրենց բարին ըմբռնել . տօնի օր մը եթէ ըլլայ , չգիտեր ժամանակը ինչպէս անցնի , պանդոկ մը կ'երթայ ստակը կը փրձալընէ ու կը գինովնայ : Արջափ անգամ շատերէն լսեր եմ որ կ'ըսեն . « Եւ , ո՛ր էր ինչ փղայր-իւնան միջոց երկու փաթիլ ճշտապէս սովորեալ եսէն եղած ըլլայ » :

Նաբոլէոն 1812 ին իտալիոյ թագաւոր եղած միջոցը շատ մը իտալացի եւ իտալացիներ խաւրեց ինչուան Ռուսաստան որ երթան պատերազմին . իրենք քաջութեամբ պատերազմեցան , բայց ցուրտն ու սովը բոլոր իրենց բանակը փճացուց , մեծ մասը մեռան , շատերն ալ գերի եղան : Եւ խեղճերուն մէջէն անոնք որ քիչ մը աւելի բան գիտէին , փախանակ անբաններու պէս Արաբիկոս երթալու աշխատելու , ապա զին անգին աներու մէջ սկսան կարգալ գրել սովորեցնել . ու տասնկով հանգիստ ու պատուաւոր կեանք մը անցնելով կրցան բաւական ստակ ձեռք ձգել . որով ան խելքէ գուրս միթիթալութիւնն ունեցան որ նորէն իրենց հայրենիքը կարենան վերադառնալ :

Եւ շարունակեալ :

Ներկայ ամսոյ մէջ ժառանգացու աշակերտ մի հասաւ Եգիպտոսէն Նաբէնաէր անուն որ բաւօրինի բժշկական բնութեան անցնելով ընդունուեցաւ ի ժառանգատունն : Եւ ասիկ Բժշկին վրայադիր :

« Սուրբ Աթոռոյ ժառանգաւորաց գոյրոյ Արժանապատիւ Տեսուչ Սիրիշ Վարդապետի միջոցաւ , մեզ ներկայացած Եգիպտացի Իսկնուէր Յովնական աշակերտացու տան և մեկ տարեկան , և ճաղիկ հիւանդութենէ պատուաստուած պատուան համար , կը վրայեմ ստորագրուող օր , բնութեամբ ջղային առողջ և քաջակամ » :

12 Դեկտեմբեր 1867

ՍԱՀԱՊ ԲԵԹԱՊԵՆԵ
ԲԻԺԵՆ , ԷԲԻՍԱԼԵՄ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Տեղւոյս Վսեմ . կառավարիչ Նալիֆ փաշայն շարժութ մի ի վեր ի Յոպպէ կը գտնուի ի պատճառս շինութեան ճանապարհաց . որոյ օր յառաջ լրինուլուն համար կ'ըսուի թէ Յոպպէն ևս պիտի սկսին յարգարել և հասնիլ մինչեւ ի կիրճն , ու բոնեղ գրեթէ մօտեցած են Երուսաղէմէ սկսուելով : Յիշեալ կիրճէն մինչեւ ի Ռամլա և անկէ մինչեւ ի Յոպպէ՝ որ 7 ժամուան միջոցէ , բոլորովին աւաղուտ ըլլալով , քարայաւ տակներ պիտի շինուին :

Նորին Վսեմութեան և տեղւոյս Մմերիկոյի Զիւսրատի մէջ ծագուած գժտութեան մի տարածայնութիւն կը լսուի հասարակութեան բերանը , որոյ բարեկամական կարգադրութեան համար ի . Գլուհէն հրամաններ եկած են , կ'ըսուի , այսու ամենայնիւ գեռ գործադրութիւն մի չլինելուն՝ ահամոյ զանց կառնուիմք յիշեալ գժտութեան պատճառներուն վերայ խօսիլ :

— Սալդի և Յորդանանու կողմերը շնորհիւ բարեխնամ Տերութեան կառարեալ խաղաղութեան մէջ կը գրտնուին : Եւ իսկ Տիապի համար կ'ըսուի թէ , Վամասկոս երթալուն , ինչպէս և նախորդ թուով տկարկութիւն ըրած էինք , Վսեմ . Վալի փաշայն երեք հարիւր անկանոն զօրաց գլուխ կար-

գերով զինքն՝ ՚ի՛ Վարդուս խրկած է, այն կողմերու պահպանութիւն իրեն յանձնելով:

—Վամասիրտի Վ սեմ: Վ ալի փաշայն ՚ի Պէրուժ կը գտնուի բարձրագոյն հրամանաւ, ուր ընդհանուր ժողով պիտի գումարուի յիշեալ նահանգին ժողովոգոյ վիճակին վերայօք քննութիւններ ընելու նպատակաւ, և այն ժողովոյն անդամներն արդէն իւրաքանչիւր քաղաքներէ մէկ մէկ կամ երկու անձինք ժողովոգեան քուէարկութեամբ ընտրուելով հոն հասած են: Այսուստղէ մի երեք Ֆրիստոնեայ ազգաց կողմէն ընտրուեցաւ սուրբ Աթոռոյս Արտեւրէն լեզուի գրագիր Խաչատրեան պարոն Յովհաննէս և Խալամաց կողմէն Լաստին Էֆէնտին, նոյնպէս Յոպպէն և Վաղայէն մէկ մէկ անձինք քուէարկութեամբ ընտրուելով արդէն մեկնեցան ՚ի Պէրուժ, և ամսոյս 18 ին հոն հասնելով՝ Վ սեմափայլ փաշային ներկայացան: Այսուի թէ նահանգական ընդհանուր ժողովը մինչեւ բամազանի 10 պիտի տեւէ, այսինքն մինչև ի 24 գեկտեմբերի:

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԼՆԻՔ

ՅՈՒՀԱՆՆԱՅ ԿԼԹՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ

Յիշեալ գիրքը սուրբ Աթոռոյս մէջ 1843 ին տպուած և տպառուած ըլլալով, այս անգամ նորէն տպուեցաւ մեծագոյն զգուշութեամբ: Հինգ օրի նախ ձեռագրաց հետ համեմատուելով գրեթէ առաջին տպին սրբագրեալը կրնայ համարիլ, իաց անկէ գլուխ ներու բաժնուած է հանգերձ վերնա գրութեամբք, և օրինակաց գլխաւոր տարբերութիւններն ևս իւրաքանչիւր էջին ներքեւ նշանակուած են:

ՄԵՆՏՈՐ ՄԱՆԿԱՆՑ

ԿԱՄ

ԱՌԱՔԻՆ ՌԻԹԵԱՆ ԶԱՄԻԱՆ

Աշխարհաբառ լեզուաւ ընտիր բարոյական գիրք մի է նորահա պատանեաց յատկացեալ, որ գեղեցիկ օրինակներով կ'ուսուցանէ ստուել զմեղութիւնն և սիրել զառաքինութիւնը:

Այլ պարունակէ 350 էջ: Այն գիրքը կրնայ միանգամայն իբր գաստուեար ծառայել գալոցոյց մէջ, թէ հասարակ ընթերցանութեան և թէ բարոյական գասալիստութեան համար:

ԳԻՐԻ ՈՍԿԵՂԻՆԻԿ

ՍԱՄՈՒԼ, ՌԵԴԻ ՀԵԼԻ

Այն ընտիր երկասիրութիւնն, որու ամբողջութիւնն ներկայ տարւոյս Աիօնի մէջ մաս առ մաս հրատարակուելով և առաջիկայ գեկտեմբեր ամսոյն մէջ պիտի վերջանայ, ի խնդրոյ ոմանց հեռաւոր բանասիրաց ազգիս՝ առանձին եւս տպագրութեամբ իւրոյ ընծայուեցաւ:

—Յայտնի է ուսումնասէր ընթերցողաց որ քանի մի տարիէ իմեր սկսուած է հին և նոր կտակարանի ամբողջ ցանկը յօրինելու, և արդէն լրացած ըլլալով՝ որոշուած է մամլոյ յանձնել, եթէ հասարակութիւնը բարեհաճի ձեռն սու լինել անոր ծախուցը, կամ բաժանորդագրութեամբ և կամ առանձին առատաձեռն օգնութեամբ: Սիւս քանութիւնս սրատարաստ է միանգամայն և յօժար՝ ուրիշ կարեւորագոյն գրեանք եւս իւրոյ ընծայել, եթէ բարեսէր հասարակութիւնը չղանայ իւր օժանդակութիւնը, ըստ որում որոշեալ ձեռագիրք բուական գումարի պէտս ունին, և Ս. Աթոռս իւր արդի նեղ վիճակին մէջ անբաւական է յանձնէ հոգալ նոյա ծախար: